

В якості висновка зазначимо, що перспективи реальної демократизації суспільства тісно взаємопов'язані з рівнем економічного розвитку. Отже, з одного боку, ефективність проведення економічних реформ залежить від ступеня демократизації суспільства, зрілості демократичних інститутів узгодження інтересів членів суспільства. З іншого боку – економічний стан в країні впливає на якісні характеристики інституціональної структури, яка закріплюється. Зазначений процес імманентно включає суб'єктивний фактор, тобто може обслуговувати інтереси визначеної кількості агентів, виступаючи фактором зміцнення економічної безпеки лише окремих осіб.

Решетняк Т.І.

ОНТОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ

Розвиток економічної науки протягом останніх десятиріч характеризується методологічним оновленням та поступовим переходом від класичної парадигми економічного мислення до сучасних системно-синергетичних уявлень [2]. Економічна наукова думка сьогодні сприймає економіку та її складові як надскладні системи антропосоціокультурної природи, для пізнання яких недостатньо категорійного апарату та пояснювальних можливостей лише традиційної економічної науки. Відтоді у розвитку економічної науки спостерігається відомо загальнонаукова закономірність: методологія видається більш гнучкою та відкритою до змін частиною наукових знань. Онтологія при цьому здебільшого перебуває у певній невідповідності з вже поширеними методологічними положеннями. З цих позицій актуальним напрямом розвитку економічної науки є оновлення її онтології відповідно до сучасних уявлень про природу і розвиток економічних систем.

Сучасний напрям еволюції предмету економічної науки передбачає вирішення наукової проблеми: на яких засадах та в яких теоретичних обмеженнях має відбуватися новітній онтологічний аналіз, спрямований на визначення сутності та форм вияву реальних економічних процесів і явищ? Якими мають бути наукові засади та категорійний потенціал оновленої економічної онтології?

До побудови економічної онтології використовують два підходи, які ми умовно називаємо нормативним і позитивним. Їх відмітність полягає у визначенні меж економічної реальності, що вивчається. Нормативний підхід ототожнює економічну онтологію з онтологією економічної теорії та сприймає її як частину економічних знань, що в основних категоріях, взаємозв'язках та закономірностях описують реальність, яка створена в моделях і концепціях економічної науки. Інтелектуальна реальність економічної теорії при цьому визнається априорі об'єктивною і вичерпує предмет економічної онтології [1].

З позицій позитивного підходу економічну онтологію ототожнюють з вченням про сутність та природу процесів і явищ, які є частиною об'єктивної економічної реальності та можуть бути зафіксовані як науковою свідомістю, так і емпіричним спостереженням. Основна онтологічна проблема такого теоретизування – фіксація економічної реальності, яка є постійно змінюваною. В такому контексті науковцями використовується поняття онтологічного реалізму та формулюються ключові термінологічні суперечності побудови економічної онтології, а саме [5]:

1. Що взагалі є економічною реальністю і які її фрагменти є справді існуючими? Якою є її сутність, природа, структура, положення у природному просторі, за якими закономірностями відбуваються її функціонування і розвиток?

2. Які науково-методологічні засади слід вважати основою світогляду економічного реалізму? На підставі якого критерію дослідник визнаватиме окремі економічні процеси або явища реальними?

3. Яким чином впливає на економічну реальність інтелектуальна реальність економічних теорій, які поділяються економічними агентами?

Ключові положення онтологічного реалізму в економічній науці певним чином обумовлюють логіку онтологічного аналізу. В загальнонауковому розумінні онтологічним аналізом називають логічний прийом, що передує будь-якому онтологічному пізнанню та полягає у здійсненні багаторівневої понятійної декомпозиції виділеного процесу або явища, з визначенням його першоскладових або першопричин [3]. В економічних дослідженнях застосування онтологічного аналізу передбачає вирішення таких проблем [3]:

1. по-перше, вибір підходу до побудови економічної онтології взагалі;

2. по-друге, визначення теоретико-методологічних засад, на базі яких здійснюватиметься дослідження;

3. по-третє, визначення принципів та способів понятійної декомпозиції з урахуванням предметної галузі дослідження та характеру досліджуваного явища.

Актуалізація онтологічного пошуку взагалі та позитивного підходу до оновлення економічної онтології зокрема обумовлена численними критичними зауваженнями на адресу економічної науки як дисципліни, понятійний апарат та пояснювальні можливості якої недостатні для пізнання природи та закономірності більшості процесів і явищ, що характеризують швидкозмінювану реальність нової економіки. В чому саме бачиться онтологічна недостатність?

В економічних дослідженнях онтологія нової економіки, як явища, що характеризує сучасну економічну реальність, перебуває на початку свого формування. До основних понять, що описують зміст цього явища відносять швидкі інновації, масову кастомізацію, активний маркетинг, капіталізацію знань. В цілому онтологічна концепція нової економіки описує це явище як специфічний тип економічних відносин, в умовах яких основою конкурентних переваг визнаються нематеріальні активи та знання. Чи вичерпують сучасні трактування сутності нової економіки її реальний онтологічний зміст?

Спостерігаючи реальність сучасних споживчих ринків, дослідники відмічають, що названі характеристики нової економіки все частіше обертаються своєю протилежністю. Зокрема зворотнім боком пришвидшення інновацій є виведення на ринок товарів з псевдо інноваційними змінами; оберненою тенденцією прагнення до оптимізації витрат стає неминуче зниження рівня якості товарів, зокрема за рахунок здешевлення матеріалів та комплектуючих; стимулювання попиту та пропозиція нових товарів досягається за рахунок скорочення терміну служби та закладеного виробничою програмою рівня показника надійності, зниження рівня показника ремонтпридатності виробу. Зрештою, наслідуючи мету формування конкурентних переваг, товаровиробник здебільшого перебуває під тиском конкурентного контексту та відшукує унікальні знання та здатності, застосування яких забезпечуватиме зростання продажів та, як наслідок, доходів компанії. Поступово подібна конкурентна парадигма набуває оберненого прояву, згідно якого якість втрачає статус домінуючого фактору конкурентоспроможності взагалі.

За експертними висновками перелічені ознаки так званого «потойбіччя» нової економіки складають загальносвітову тенденцію, яка спричинена тиском на товаровиробника з боку вимог фондового ринку: з позицій акціонерів успішна компанія має демонструвати щоквартальне нелінійне зростання продажів (тобто показник продажів окремої компанії має випереджати темпи зростання ринку). Штучне програмування потреб споживача в нескінченному придбанні нових товарів та послуг - один із способів забезпечити таке зростання [4].

Отже, в умовах нової економіки окремих товаровиробників опиняється перед вибором способу досягнення певної відповідності конкурентному контексту. Проблема вибору при цьому пов'язана з вирішенням багатьох питань, а саме: які саме (природні чи штучно спрограмовані) потреби задовольняти? Виробляти справжню цінність чи створювати лише вартість? Конкурувати за рахунок переваг якості чи швидкості? Складність прийняття рішення для товаровиробника підсилює складність онтологічного дослідження проблеми вибору, оскільки останній не декларується компаніями.

У вирішенні зазначеної проблеми ключовим є питання: за допомогою якої з теорій та методологічних підходів економічної науки можливе дослідження онтологічних основ всього розмаїття виявів нових економічних відносин та передбачення наслідків зазначеної регресивної тенденції нової економіки?

Спрямування вектору розвитку онтології сучасної економічної науки обумовлене змістом вищевказаної проблеми та безпосередньо пов'язане з визначенням методологічних основ та з'ясуванням прикладних аспектів онтологічного аналізу в економічних дослідженнях. Зокрема, до спектру актуальних проблем економічної онтології ми включаємо необхідність з'ясування сутності, структури та варіабельності вибору товаровиробника, що перебуває під тиском конкурентного контексту нової економіки; виявлення базових принципів, закономірностей та факторів мотивації, що зумовлюють тип вибору окремого товаровиробника в новій економіці; визначення способів передбачення еволюції

вибору підприємств за умов довгострокового збереження регресивної тенденції нової економіки.

Література

1. Болдырев И.А. Онтология ортодоксальной экономической науки: проблемы построения и интерпретации /Болдырев И.А.//Вопросы экономики, 2008. - № 7.- С.36 -50
2. Корнаи Я. Системная парадигма [Текст]/ Корнаи Я. Пер. с англ.// Вопросы экономики. – 2002. – № 4 – С. 4 – 22.
3. Решетняк Т.І. Онтологія як метод наукового реалізму в економічних дослідженнях [Текст] / Решетняк Т.І. // Стратегія економічного розвитку України: Зб.наук.праць.-вип.29 / Голов. Ред. А.П.Наливайко.- К.:КНЕУ. – 2011. - С.3-11
4. Gambetta D., Origgi G. L-worlds: The curious preference for low quality and its norms [Електроний ресурс] / Gambetta D., Origgi G.// University of Oxford, Sociology Working Papers ,Paper Number 2009, №8. - Режим доступу: <http://www.sociology.ox.ac.uk/documents/working-papers/2009/2009-08.pdf>
5. The Economic World View: Studies in the Ontology of Economics. Edited by Uskali Maeki [Електронний ресурс] / Uskali Maeki / Cambridge University Press, 2001. – 400 p. - Режим доступу: <http://economicsbooks.econguru.com/book/>

Черенков М.Н.

ПОСТСОЦИАЛИСТИЧЕСКИЙ ГОРОД: СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В АПОКАЛИПТИЧЕСКОЙ ПЕРСПЕКТИВЕ

Социально-экономическое развитие региона основывается не только на динамике производительных сил и производственных отношений, но определяется раскрытием целостной перспективы региональных сообществ, средоточием жизни которых является город. Без вопроса о *будущем* города невозможно устойчивое и целостное развитие, будущее же невозможно без осмысления его утопически-оптимистичных, антиутопических и апокалиптических сценариев, и свободно-волевого следования выбранными путями. Каждому из названных сценариев может соответствовать свой тип дискурса – позитивистско-прогрессистский, алармистский, эсхатолого-конструктивистский. О последнем следует сказать подробнее в теолого-философском ключе.

Постсоциалистический город напоминает о том, что было, социалистический эксперимент оставил свои следы. Вместе с тем, постсоциалистический город уже самим своим постсуществованием задает вопрос о будущем, которое открывается по ту сторону современности, после нее. Так постсоциализм вписывается в общий ландшафт постсовременности, а город становится ее локу-